

Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizmaları Karşılaştırması

1. Başlangıç Tarihi ve Geçiş Dönemi

Avrupa Birliği (AB) tarafından Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) kuralları 2023-956 Sayılı Tüzük ile belirlenmiş, 2023 – 2025 yılları arasındaki geçiş döneminin ardından 2026 yılı itibariyle birlikte kesin uygulama dönemi başlamıştır.

Birleşik Krallık (BK) SKDM ise 2026 yılında yayımlanan Finance Act 2026 (Maliye Kanunu) ile ihdas edilmiş olup AB benzeri bir geçiş dönemi olmaksızın doğrudan mali yükümlülük dönemi ile 1 Ocak 2027 tarihi itibariyle başlayacaktır.

2. Sektörel Kapsam

AB SKDM; demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, hidrojen ve elektrik sektörlerini içermektedir.

BK SKDM; demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre ve hidrojen sektörlerini içermekte olup AB'den farklı olarak elektrik kapsamındaki sektörler arasında yer almamaktadır.

3. SKDM Ürünleri

Çimento ürünlerinde AB SKDM'de 2507 00 80 CN (Kombine Nomanklatür) kodunda kalsine olmayan kaolinic killer dahil edilmezken, BK SKDM'de 2507 00 80 CN kodunda istisna belirtilmemiştir.

Bunun dışında ortak olan sektörlerdeki bütün CN Kodları iki mekanizmada da aynıdır.

4. Sera Gazı Kapsamı

Her iki mekanizmada her bir ürün için gömülü emisyon hesabında dikkate alınacak sera gazı türleri aynıdır.

5. Emisyon Kapsamı (Doğrudan, Dolaylı, Gömülü Emisyonlar)

AB SKDM'de demir-çelik, alüminyum, hidrojen elektrik için doğrudan emisyonlar; çimento ve gübre sektörleri için hem doğrudan ve hem de üretimde kullanılan elektrik emisyonu yani dolaylı emisyonlar dikkate alınır.

BK SKDM'de ise bütün sektörler için sadece doğrudan emisyonlar hesaplanır. Ürünlerin üretiminde kullanılan elektrik emisyonu gömülü emisyon hesabına dahil edilmez.

Her iki mekanizmada da nihai ürünün üretiminde kullanılan ve CN kodu SKDM kapsamı ürün listesinde yer alan girdilerin (precursor) emisyonu gömülü emisyon içinde değerlendirilir.

6. Yüklümlülük Tasarımı

AB SKDM mali yüklümlülüğü yıl içinde ilgili otorite tarafından belirlenecek zamanlarda ithalatçı tarafından satın alınan SKDM sertifikaları ile karşılanacaktır.

BK SKDM ise sorumluluğu yine ithalatçı üzerinde olmakla birlikte bir vergi düzenlemesi olarak tasarlanmıştır.

7. Yüklümlü Kişi Olma Süreçleri

SKDM Yüklümlüsü her iki uygulamada da ithalatçı olup yetkili birimler nezdinde SKDM ürün ithalatçısı olmak için kayıt yapılması gerekmektedir.

8. Muafiyetler

Bir yıl içinde 50 ton altında ürün ithal eden ithalatçılar AB SKDM'den muaf tutulmaktadır. BK SKDM'de ise muafiyet eşiği ithalatçılar için yıllık 50.000 İngiliz Sterlini olarak belirlenmiştir.

Her iki mekanizma kendi menşeli ürünlerin emisyonlarını kapsam dışı bırakmaktadır. Yani bir AB ülkesinde/BK'de üretilen SKDM kapsamı ürünün emisyonu tekrar Birliğe/BK'ye ithalatında gömülü emisyonu dahil edilmez.

9. Gerçek ve Varsayılan Emisyon Değerlerinin Kullanımı

Her iki mekanizma kapsamında da ilgili mevzuatlarda belirlendiği şekilde doğrulanmış gerçek emisyon değerleri veya varsayılan emisyon değerleri kullanılabilir.

AB SKDM'de varsayılan değerler ürün bazında her ülke için farklılaşmaktadır. AB her ülke için ülkenin üretim tesislerindeki süreçleri dikkate alarak varsayılan değerler oluşturmuştur.

BK ise ticaret partneri ülkelerin üretim süreçlerini ve tesislerini dikkate alıp ticaret yoğunluğuna göre ağırlıklandırarak her ürün ve tüm ülkeler için tek bir varsayılan değer belirlemektedir. (Varsayılan değerlerin, 2026 yılı sonuna kadar açıklanması beklenmektedir.)

Her iki uygulamada da varsayılan değerler karmaşık ürünlerin gerçek değer hesaplamasında kullanılabilir. Diğer deyişle, nihai ürünün içinde girdi olarak kullanılan bir SKDM ürününün gerçek değeri bilinmiyor ise varsayılan değeri dikkate alınarak, bu değer üzerine nihai ürünün üretildiği tesiste oluşan gerçek emisyon değeri eklenebilir.

10. Emisyonların izlenmesi

Her iki mekanizmada da sürekli ölçüm veya ilgili mevzuat ile belirlenmiş standart metodoloji kullanılarak izleme yapılabilir.

11. Emisyon İzleme/Raporlama Periyodu

BK SKDM'nin bir vergi şeklinde tasarlanması ve vergi dönemlerinin çeyrek yıllık dönemler olarak belirlenmesi emisyon izleme periyodunu AB SKDM'den farklılaştırmaktadır.

AB SKDM’de emisyon izleme/raporlama periyodu aksi kanıtlanmadıkça ithalatın gerçekleştiği yıl olarak belirlenmektedir.

BK SKDM’de ise, (a) ürünün ithal edildiği takvim yılından önceki iki takvim yılı içinde, doğrulanmış emisyon verilerinin mevcut olduğu en yakın takvim yılı veya (b) ürünün üretildiği takvim yılı izleme periyodu olmalıdır.

12. Sistem Sınırları

Üretim sürecinde salınan sera gazı emisyonlarının hesaplanmasında, hangi üretim aşamalarının ve proseslerin hesaba katılacağını belirleyen fiziksel ve teknik sınırlar her iki mekanizmada aynı şekilde kurgulanmıştır.

13. Gömülü Emisyonların Hesaplanması

Temel olarak her iki mekanizma hemen hemen aynı emisyon hesaplama yaklaşımını benimsemektedir. Bir ürünün ton/CO₂ cinsinden ifade edilen emisyon değeri, emisyon izleme dönemi boyunca sistem sınırları kapsamında tesis içindeki ürünün üretim süreçlerinden kaynaklı toplam emisyonların üretilen toplam ürüne oranlanması ile elde edilir.

Emisyon hesaplama metodolojisinde de kayda değer bir fark bulunmamaktadır.

Girdilerin emisyonu nihai ürünün içeriğinde bulunduğu miktar nispetinde toplam emisyonu ilave edilir. Girdiler farklı kaynaklardan geliyorsa ağırlıklı ortalaması girdilere ait emisyon ağırlıklı ortalama ile belirlenir.

14. SKDM Ücretinin Belirlenmesi

AB SKDM’de ilk yıl hariç, ETS bir ton karbon ücretinin haftalık ağırlıklı ortalaması alınacaktır. 2026 yılı için çeyrek dönem ortalaması alınmıştır.

BK SKDM’de ithalatın gerçekleştiği çeyrek dönemden bir önceki çeyreğe ait ETS fiyatının aritmetik ortalaması alınır.

15. Ücretsiz Tahsisat Uyarlaması

AB SKDM’de her ürün için AB ETS’deki en iyi %10 tesisin verileri alınarak oluşturulan sınır değerler (benchmark) belirlenmiştir. İthalatçı için; ithal edilen ürünün ton başına emisyonun, bu sınır değerinin ücretsiz tahsisat faktörü ile uyarlamasının üzerinde kalan kısmı kadar SKDM maliyeti oluşmaktadır.

BK SKDM’de ürün bazında bir sınır değer belirleme yöntemi tercih edilmemiştir. Bunun yerine sektörel olarak ücretsiz tahsisat miktarı ile toplam sektörel emisyon miktarı oranlanarak, ithalatçının maliyeti ücretsiz tahsisat ile kapsanmayan emisyon oranınca belirlenecektir.

16. SKDM Beyanı

AB SKDM ile BK SKDM arasındaki en temel farklardan biri ithalatçıların gerçekleştireceği SKDM beyanlarında görülmektedir.

AB SKDM’de ithalatın gerçekleştirildiği yıldan sonraki yılın en geç 30 Eylül tarihine kadar SKDM doğrulama raporu ve satın alınan sertifikalar SKDM Kayıt Sisteminde hazır bulundurulmalıdır. Fazla sertifikalar iade edilir.

BK SKDM’de ise, ithalatçı Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayları sonunda biten üçer aylık hesap dönemleri itibarıyla SKDM yükümlülüğünü hesaplamak ve ödemekle mükelleftir. Ödeme, ilgili hesap döneminin sona ermesini takip eden ikinci ayın son iş gününe kadar yapılmalıdır.

Ancak birinci ve ikinci yıllar için kademeli bir geçiş olacaktır. Buna göre;

- SKDM'nin ilk hesaplama dönemi**, 1 Ocak 2027 – 31 Aralık 2027 tarihleri arasındaki 12 aylık dönemi kapsayacaktır.
 - ✓ İlk hesaplama dönemine ilişkin beyanname verilmesi ve ödemenin yapılması için son tarih, hesaplama döneminin bitimini takip eden 5 ay olarak belirlenmiş olup, bu kapsamda son tarih 31 Mayıs 2028 olacaktır.
- 1 Ocak 2028 tarihinden itibaren** SKDM hesaplama dönemleri üç aylık esasa göre uygulanacaktır.
 - ✓ Beyan ve ödeme süresi kademeli olarak iki aylık bir döneme indirilecek olup, beyannamelerin ilgili son tarihin bulunduğu ayın son iş günü itibarıyla sunulması gerekecektir.
 - ✓ İlk yıllık hesaplama dönemine ilişkin beş aylık beyan ve ödeme süresinin ardından uygulanacak hesaplama dönemleri ile beyan ve ödeme son tarihleri aşağıdaki gibidir:

Hesaplama Dönemi	Beyan ve Ödeme Son Tarihi
1 Ocak 2028 – 31 Mart 2028	31 Temmuz 2028
1 Nisan 2028 – 30 Haziran 2028	29 Eylül 2028
1 Temmuz 2028 – 30 Eylül 2028	30 Kasım 2028
1 Ekim 2028 – 31 Aralık 2028	28 Şubat 2029

17. SKDM Teminatı

AB SKDM’de, 2027 yılından itibaren çeyrek dönemlerde teminat amacıyla yıl içinde ithal edilen ürünün varsayılan değerler ile toplam emisyonunun yarısına denk gelecek kadar sertifikanın sistemde tutulması gerekmektedir.

BK SKDM’de yükümlülük zaten çeyrek dönemlerde ödeneceği için benzer bir uygulama bulunmamaktadır.

18. Doğrulayıcıların Akreditasyonu

AB SKDM’de emisyon ve ödenen karbon ücretleri doğrulayıcılarının AB üye ülke akreditasyon kurumlarından akredite olmaları gerekmektedir.

BK SKDM’de doğrulayıcılar Küresel Akreditasyon Birliği (Global Accreditation Cooperation Incorporated) tam üyesi akreditasyon kuruluşlarınca akredite olabilecektir.

Her iki mevzuatta da doğrulayıcıların ISO 17029 ile uyumlu olması, belirli kalite standartlarını karşılaması, doğrulama yapılacak tesisten bağımsız olması ve her bir SKDM aktivitesi için ayrı ayrı akredite olunması şartlarına yer verilmektedir.

19. Doğrulama

Her iki mevzuatta ortak olarak, doğrulayıcıların fiziksel ziyaret gerçekleştirmeleri, belirli benzer şartlar altında sanal ziyarette bulunma imkanı, son iki dönem fiziksel ziyaret olması koşuluyla fiziksel ziyaretten muafiyet sağlanması kurallarına yer verilmektedir.

20. Ödenmiş Karbon Ücretleri

Her iki mekanizma da, ülkelerdeki bağlayıcı şekilde uygulanan karbon ücretlendirme mekanizmaları kapsamında ödenen ücretleri ve vergileri dikkate almaktadır. Ancak ücretsiz tahsisatlar ve tesislere ödedikleri bu ücretlerle ilgili yapılan geri ödemeler toplam ödmeden düşülerek net ödenen karbon ücreti esas alınır.

Ülkelerde resmi olarak açık karbon ücretleri üzerinden ortalama alınır.

İki mekanizma arasındaki sertifika teslimi ve vergi ödemesi farkı teknik olarak hesaplama yöntemini değiştirmektedir. Üçüncü ülkede ödenen karbon ücreti, AB SKDM’de sertifika adedinden azaltım iken BK SKDM’deki azaltım parasal olarak vergi yükümlülüğü üzerinden ifade edilmektedir.

AB SKDM’de varsayılan üçüncü ülke karbon ücreti belirlenecektir. BK SKDM’de böyle bir uygulama bulunmamaktadır.

AB SKDM Paris Anlaşması’nın 6.2 veya 6.4 maddesi kapsamında yetkilendirilmiş karbon kredileri ulusal karbon ücretlendirme mekanizmaları kapsamında kullanılmış ise ödenen karbon ücreti kapsamında değerlendirilecektir. BK SKDM’de bu yönde bir hüküm bulunmamaktadır.

Ödenen karbon ücreti için kur; AB SKDM’de yıllık ortalama olarak, BK SKDM’de ise ilgili otorite tarafından çeyreklik olarak belirlenecektir.

(BK SKDM için üçüncü ülkede ödenen karbon ücretlerine detaylı uygulama düzenlemesi henüz yayımlanmamıştır.)